

Beytullahim'e hicret

ALİ KIVRAK *



Neil Postman, televizyonun “Cesur Yeni Dünya”da bizi nasıl esir aldığını ve medyanın manevî yaşamımızı nasıl dönüştürdüğünü şu başlıkla ifadelendirmişti: Beytullahim'den

Kurtulmak!

İbadetin, maneviyatın ve kutsalın mekândan ve zamandan soyutlanarak, sanallaşmasını ve dünyevîleşmesini anlatmak için bu cümleyi kuruyordu Postman. Bugün, Filistin ve Kudüs meselesi bizi derinden sarsarken konuya bir de bu açıdan bakmakta yarar olduğunu düşünüyorum. Sizi Beytullahim'e yani Kudüs'e giden yola kendi ellerimizle taş koyup koymadığımızı düşünmeye davet ediyorum.

Postman, 1984'ten çok Cesur Yeni Dünya'dan korktuğunu söyler. Zira kitle kültürünü üreten medya “ağuyu bal içre” sunar. Medyanın dili tüm gerçekleri eğip bükmeye ve onları kendi mantığına uydurmaya meyillidir, bu onun için bir gerekliliktir.

Bir asırdan fazla süredir giderek artan bir ivme ile medyatikleşen bir dünyada yaşıyoruz. McLuhan bunu Gutenberg'e kadar uzanan bir çizgide inceledi (*“Tipografinin hâkim olduğu bir evren” tasavvur etmiş ve ‘araç mesajdır’ sonucuna varmıştı*). Siber alanın ceplerimize kadar girmesiyle birlikte sanalla gerçek arasındaki mesafe de kapandı ve gerçeklik hipergerçekliğe evrildi. Buna manevî gerçekliğimiz ve yaşam pratiklerimiz de dâhil.

21. yüzyılda dijitalleşmeden ne politika ne de din kurtulabiliyor. Dijitalleşme hem politikayı hem de dini değiştiriyor ve dönüştürüyor. Bu dönüşüm sadece İslam için değil Hristiyanlık, Yahudilik, Budizm ve Hinduizm gibi diğer dinler için de geçerli. Dijital teknolojiler, dinî mesajların yayılmasında yeni imkânlar ve meydan okumalar anlamına geliyor. Siber alemde ilk baharda biten otlar gibi çoğalan din içerikli internet siteleri, bloglar, forumlar, e-kitaplar, podcastler ve videolar düşünüldüğünde bugün dijital dinlerin yani e-dinlerin ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

Bu oldukça ilgi çekici bir olgu ve televaizlik ya da batılıların ifadesiyle televanjelizm kavramını kullanarak açıklayabileceğimiz bir durum. Eğlence (*entertainment*) ve din arasında duran hibrit bir janra televaizlik. Şöhret kültürünün bir göstergesi. Televaizler adeta dinî starlar. Dinî otoriteleri de takipçilerinin beğenilerinin, paylaşımlarının, hayran sayfalarının niceliğiyle ölçülüyor. Kimisi televizyona çıkma imkânı buluyor ki makbul olanı bu. Dijital çağda âlim, mürşit, vaiz ve genel olarak din adamı kavramı köklü bir biçimde değişikliğe

uğruyor. Artık karizmatik olmak, ekrana yakışmak, bir de tabiri caizse “fast thinker” olmak her soruya bir cevap uydurmak gerekiyor. Dinî bilginin yayılmasında medyanın bir araç olarak kullanılmasını teorik ve teknik olarak tartışmayı bir yana bırakıyorum. Bu araçların kullanılmasına karşı çıkmak çağın ruhunu inkâr olurdu. Ancak medya okuryazarlığının düşük olduğu bir toplumsal vasatta, iletişim araçlarının meydan okumalarına karşı uyanık olmak maneviyatımızı ayakta tutmanın en önemli şartlarından biri. Medya sadece sekülerizmi yaymakla maneviyatımızı tehdit etmiyor, bizzat maneviyatımızı magazinleştiriyor. Cesur Yeni Dünya dimdik ayakta. Onun bir parçası olmak konusunda mutmainiz. Biz, Cesur Yeni Dünya'nın değirmenine su taşımakla meşgulken, Kudüs'ten de Beytullahim'den de koşar adım uzaklaşıyoruz. Sonuç olarak her şeyin her yerde ve her an hazır olduğu bir çağda, dijital çağda, insanlar kendilerindeki, gönüllerindeki Beytullahim'i, Kudüs'ü, İstanbul'u, Medine'yi ve Mekke'yi kaybediyorlar. Evren büyüyor, bilgi büyüyor, değişim hızlanıyor, biz birey oldukça küçülüyor ve yalnızlaşıyoruz. Büyük metropoller ve apartman dairelerine hapsedilen, modernitenin ve dünyevîleşmenin kıskacındaki insancıklar olarak bizlerin önüne medya aracılığıyla sunulan maneviyat ambalajlı absürtlükleri fark edebilirsek, Beytullahim'e hicretin ilk adımını atmış olacağız.

* İbn Haldun Üniversitesi Medya ve İletişim Bölümü Araştırma Görevlisi.